

Posudek
na bakalářskou práci
Markéty Obuszákové

Ženská božstva v lotyšské mytologii a folkloru

K obhajobě předložená bakalářská práce je věnována, dle mínění řady badatelů, významnému fenoménu lotyšského folkloru spočívajícímu v mimořádné hojnosti božstev ženského pohlaví. Konkrétně se pozornost obrací k postavám Laimy, Dēkly, Kārti a Matek. Primární zájem přitom vyvolává Laima, kterou lze chápat jako postavu centrální, obávanou a tudíž zčásti totemizovanou (tedy mívající řadu zástupců).

Autorka se svědomitě a korektně opírá o řadu primárních a sekundárních zdrojů s cílem provést „synchronní analýzu“, avšak nejsme si úplně jisti, zda takovýto postup najde v daném případě možnost uplatnění. Musíme mít na zřeteli, že folklorní systém, který zná ženská božstva, již dávno neexistuje, a prameny, na jejichž základě vzniká rekonstrukce, jsou časově a prostorově zpravidla dost rozlišné. Není to snad stejné předsevzetí jako synchronně studovat třeba starou pruštinu? Pracuje se, hrubě řečeno, s opisem slovníčku (z Elblāg) ze 13. st. a pak se stejně skromným korpusem různorodých památek 16. st. Na totéž, zdá se, narážíme i při studiu lotyšských božstev v synchronii, při kterém se údaje Tacitovy prolínají s jinou „soudobostí“. Synchronně by snad bylo možné zkoumat jednotlivé folklorní žánry, tedy způsob vyobrazování (tedy převážně z 19.-20. st.) Laimy třeba v písni, pohádce, mytické pověsti aj., ale k tomu nedošlo. Dovolím si vyslovit přesvědčení, že zájem o podobnou problematiku je nutně podmíněn historicko srovnávacím pohledem a též opakovanou a striktní kritikou pramenů.

Uvítali bychom též podrobnější vysvětlení pojmů „božstva trvalá a situační“, které jsou zařazeny do úvodu a pak se k nim studentka vrací ve vykladu látky. Rozhodně postrádáme vymezení a definici toho nejdůležitějšího pojmu, totiž pojmu božstvo, v souvislosti se zkoumanými postavami lotyšského folkloru. Nejproblematictější je zařazení Matek do kategorií božstev, ovšem i samotná Laima má celou řadu znaků, které ji v hierarchii mytických bytostí sesazují do nižší, podřadnější třídy. Stačilo by třeba alespoň uvést, že se v práci drží tradičního úzu (tvrzení o božském statusu zde se opakuje jako axiom, ovšem co když kult Laimy nebo Laim je odrazem např. lidové magie a uctívání práce zaříkavačů?). Na druhou stranu si ceníme věcného výkladu o povaze a podstatě dvou mytologií, který nalézáme na s. 9-12.

Z formálního hlediska jistou otázku vyvolává závěr bakalářské práce, který neshrnuje výsledky bádání, ale mechanicky převypráví obsah jednotlivých částí.

K dílčím bodům:

Vzácně se vyskytují drobné stylistické nesrovnalosti. Například v textu je 3-krát vysvětlováno, že lotyšské lidové písně se nazývají dainy (s. 4-5, 8, 13).

Mluví-li se o konstrukci *laimē lēmē*, zdá se být poněkud polemické tvrzení (s. 15), že „Aliterace v dainách vznikaly, aby ozdobily svou libou zvukovou podobností verše“. Aliterace byla totiž ve výtvorech lidové slovesnosti odjakživa a je důkazem archaičtější formy jazyka. Zubatý mluví o *figura etymologica*, a o modernějším trendu v lidové poezii lotyšské, který je kvalitativně jiný.

s. 26. aka – acs. Relevantní je litevská paralela: verb. apakti – atakti, která se v podobném významu používají v mytických pověstech o cestujících jezerech. Nicméně není zde žádný náznak Laimy, ale čaroděje, zaříkavače.

s. 27. Číselný odkaz 69 je zřejmě posunut o jednu větu.

s. 28 a dál. Zvýraznění atributu a oblečení mytických postav – drahý kov a látka. Nelze vnímat přímočaře. Jedná se o *epiteton constans*. Stejným způsobem je prezentováno i rolnické prostředí, samozřejmě to idealizované. Dívka sedává u *krištolo langelis*, nosí *šilko skarelė*, *aukso žiedelis*, jde přes *sidabro tiltelis*, čeká u *aukso tvartelio*...

s. 38. „kārt ve významu určit osud může pocházet ze sanskrtského slova kartr“; místo podtrženého výrazu by se lépe hodilo: může souviset s ... / může být spojováno s ... / dáváno do souvislosti s ...

Přes všechny výše zmíněné výtky a výhrady musím uznat vysokou úroveň zpracování pramenů a snahu o co nejzodpovědnější řešení vytyčeného úkolu. Předložená práce plně odpovídá a v některých případech i převyšuje požadavky kladené na bakalářské spisy. Je zřejmé úsilí o co nejpečlivější zpracování dostupných materiálů. Bakalářskou práci hodnotím známkou – *velmi dobře*.

V Praze, dne 03.09.2013

Doc. PhDr. Ilja Lemeškin, PhD.